

VESELKO TENŽERA
(1942—1985)

Slavko Mihalić

Evo čovjeka, čiji je skroman život, njegovu nenametljivu gotovo povučenu prirodu, jednostavnu potrebu za druženjem i izbjegavanje svih izvanjskih pretjerivanja, poznavalo tako malo ljudi, ali i pisca kojega su čitali mnogi, ne zato što bi razmišljali o razlikama između književnosti i novinarstva, nego što su u njegovim tekstovima, razasutim po dnevnim, tjednim i mjesečnim listovima i revijama — samo djelomice skupljenim u dvije knjige, i to tiskane podavno — odmah prepoznali samosvojan glas pisca koji *zna*, koji *umije*, i koji se — a to je u svakoj povijesnoj prilici bilo jednako važno, ako ne i najvažnije — *usuđuje reći*. Nije bio rođen da prešućuje bitno i inati se oko sporednog. U svijetu povampirenih karijera, velikih kombinatora, gospodskih kastora i naprosto neradnika, on je izabrao radin život obična čovjeka koji usprkos svemu ostaje vjeran prvobitnim idealima.

Bilo je u njegovim tekstovima, njegovu dramskom radu, studijama, esejima, kritikama, feljtonima i polemikama istodobno nečega vrlo starog i mudrog, i nečega neobuzdanog, mladenačkog. Ono staro i mudro bijaše nadovezivanje na tradiciju pisane riječi, duboko štovanje svega onoga što su naraštaji do nas stvarali, divljenje proročanskom smislu heretika i sanjara, osvjedočenje da je ipak sve prolaznije od knjigâ, i to ne bilo kakvih knjiga, nego onih u kojima se teži istini, u kojima čovjek govori bez sitnih i velikih računa, ne zato što *ne želi drugačije*, nego zato što *to ne bi mogao*. — Stoga i jest pitanje istinoljubivosti, pitanje netrpeljivosti prema zlu, laži, nepravdi, dogmatizmu, istodobno i pitanje potpune istinitosti jednog talenta.

A ono mladenačko, neobuzdano u djelu Veselka Tenžere — ono ponekad izazivačko, podrugljivo, žestoko, koje nam nije dopuštalo da sliježemo ramenima nego nas prisiljavalo da se opredjeljujemo, da se možda ljutimo ali i razmišljamo, važemo — nikada nije bilo proizvod hira ili kakva trenutna raspoloženja, nego

jedne velike, duboke i, usprkos svemu što govori protiv toga, nepokolebljive ljubavi. Kada jednom izdavači okupe u zajedničke korice sve što je Veselko Tenžera napisao, onda će ta zaljubljenost u život, u svijet, u čovjeka doći do najpotpunijeg izražaja. Vidjet će se kako njegove doskočiće, kalamburi, nikada nisu bili sami sebi svrhom, nego uvijek u plemenitoj službi jedne nepatvorene humanističke strasti koja u potankosti traži cjelinu smisla.

Koliko je samo volio ovaj grad, u kojemu se, doduše, kao i većina nas ostalih u Društvu književnika Hrvatske, nije rodio, ali koji je postao ne samo njegovim utočištem nego i sudbinom! Svojom dobrotom i plemenitošću, svojim iskonskim pjesničkim srcem Veselko Tenžera je odmah osjetio da to Zagreb i te kako zaslužuje. Nadahnjivala ga je njegova arhitektura, njegovi raskošni parkovi, drvoredi i šumarci što se međusobno drže za ruke, njegova povijest što izvire na svakom koraku Gornjega grada i Kap-tola, Duge ulice, Trga Republike, Illice i Vlačke, ali i njegova nova mladost, stotine tisuća ljudi što teku u njega razarajući mu stare međe i osposobljavajući ga za vednije prostore budućnosti. Ali nije pisao budnice — to je ostavljao manje nadahnutima — nego se pretvorio u njegova ogorčenog kritičara. Nije mu oprostio ni jednu glupost, ni jednu laž, ni jednu uskogrudnost, gubio je živce zbog njegovih kratkovidnosti, ali isto tako nije opraštao niti onima koji ga se, premda živeći u njemu, po nekoj suludoj modi, odriču. Pri tomu Veselko Tenžera nije doživljavao Zagreb kao neku u sebe zatvorenu utvrdnu, nego mu je i on, što milom što silom, širom otvarao vrata prema sveukupnosti hrvatskih pokrajina, njihovom čvršćem povezivanju i osmišljavanju, također prema cjelini naše zajednice, no i čitava svijeta koji tek onda pravilno funkcionira kada svaki njegov dio, ma koliko bio neznatan, do kraja ispunjava svoju ulogu.

Ništa manje kritičan nije bio Veselko Tenžera niti prema nama piscima, i mi najbolje znamo — da je često bio u pravu. Nije dakako pripadao onima koji književnosti odriču svaki smisao, ali niti onima što bi je željeli zatvoriti u rezervate — obrnuto, prigovarao joj je začuhurenost, stavljanje u prvi plan vlastitih cehovskih probitaka, birokratizaciju, zalažući se za veću otvorenost prema društvenim previranjima, za čvršću riječ, za češće izlaženje na ulice, na sva mjesta gdje žive stvarni ljudi, oni od krvi i mesa, a ne oni od raznobojnih papira. Ne možemo reći da je u tomu pretjerivao; dobro je znao granicu između tzv. »društvene narudžbe« i slobode umjetničkog stvaranja i pravi je neprijatelj bio jedino netalentima, dogmaticima i literarnim kunktatorima. U stvari ono što je Veselko Tenžera prigovarao piscima, i ne samo njima, svaki istinski stvaralac ima bar jedanput dnevno na vlastitom programu razmišljanja.

O širini duha Veselka Tenžere, o strastvenosti i uopće intenzitetu njegova stvaralačkog trajanja, o dubokoj zainteresiranosti

za sve što je ljudsko i što bi moglo postati ljudskom sudbinom, govori bogatstvo tema i područja života što su ga zaokupljala. Samo od njegovih tekstova o kazalištu mogla bi se sastaviti cijela knjiga. Uz to je i sâm bio dramski pisac i ostao zapamćen i po međunarodnim uspjesima na tom području. Brojne su njegove promicljive i nadahnute studije, eseji, kritike i podlisci o likovnim umjetnostima. Svoju najznačajniju nagradu dobio je za niz kritičkih tekstova o televiziji. Pisao je točno ono što svi osjećamo paleći ili gaseći prijemnik, naime da program televizije nije primjeren njezinom mogućem civilizacijskom značenju. Naravno da je tu neravnopravnu bitku morao izgubiti, ali njegovi tekstovi ostaju trajnim primjerom kritičarskog poštenja i pouka što televizija jest a što bi mogla biti. No on je isto tako znalački i duboko ljudski angažirano pisao i o svemu drugome što čini ljudsku svakidašnjost, o erotici, pornografiji i kiču, o automobilu, modi, boksu i nogometu, maturantima, fenomenu tzv. zabavne glazbe, pedagogiji i ljubavi, trgovcima, konobarima, jelovniku i telefonu, svadbama i sprovodima. Pri tome nije štedio ni sebe ni druge. Otvarao je taj naš vrlo novi svijet bez ikakva sustezanja, nazivajući stvari njihovim imenima, pobirući istodobno pljesak i prigovore, bez kojih vjerojatno ne bi ni znao koliko ima smisla ono što radi.

Nastavljajući najbolje tradicije hrvatske esejistike, književne kritike i publicistike, domete Matoša, Ujevića, Krleže, A. B. Šimića i drugih, on u svojim tekstovima pridaje najveću pozornost jeziku, i to jednom modernom shvaćanju jezika koje ne bježi od ureda, ulice, tvornice, gostionice, stadiona, ne zazirući niti od tzv. dijalekata. Koliko su puta »ča« i »kaj« slatko zazvučali u ovim štokavskim ustima...

Dragi Veselko,

Opraštajući se s tobom u ime Društva književnika Hrvatske i u svoje ime, mogu Ti reći *hvala* za sve što si učinio za ovo malo dana koji su ti pripali. Dok je nas, tvojih prijatelja i štovatelja, nećeš biti zaboravljen ni ti ni tvoji najbliži koje si morao tako naglo napustiti. A poslije, kada i mi pođemo za tobom, još će dugo govoriti tvoje djelo, nebrojene stranice pune istinske ljubavi i zanosa, hrabre i poštene. Bit ćeš svijetao primjer mladima, onima koji dolaze, kao što si i ti učio od onih koji su bili prije tebe i sve nas zadužili. Drugačije i ne može biti jer smrt je kratka, nepravedna, a život vječan.

Neka ti bude laka ova hrvatska zemlja koju si toliko volio.